*Janina Kosonowska*

# Wspomnienia i relacje w zasobie byłego Archiwum Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Lublinie

## Powstanie zbioru

Gromadzenie wspomnień i relacji rozpoczęła już Polska Partia Robotnicza i kontynuowała Polska Zjednoczona Partia Robotnicza. Początek tych działań wiąże się z powstaniem w 1946 r. archiwów PPR i Wydziału Historii Partii przy Komitecie Centralnym PPR. W zakresie obowiązków archiwów było nie tylko gromadzenie materiałów dotyczących działalności PPR (uchwał, sprawozdań, protokołów posiedzeń i konferencji), ale także informacji dotyczących historii ruchu robotniczego, nielegalnej działalności partii i walk okresu okupacji (Polskiej Partii Robotniczej, Gwardii Ludowej, Armii Ludowej, Batalionów Chłopskich, Armii Krajowej). Działania te nawiązywały do wcześniejszych tradycji historycznych i miały dostarczyć dowodów na uzasadnienie szerokich wpływów lewicy, szczególnie komunistów, w społeczeństwie, tym samym przeciwdziałać głoszonym przez inne ugrupowania tezom o spełnianiu przez komunistów roli narzędzia radzieckiego.

W myśl instrukcji KC PPR z 13 lipca 1946 r. „każdy Komitet Wojewódzki powinien zorganizować swoje archiwum dokumentów bieżących z życia partii swojego województwa"[1]. Na szczeblu wojewódzkim miały powstać komisje historyczne, a jeden z jej członków miał pełnić funkcję kierownika archiwum. Instrukcja ta, podpisana przez kierownika Wydziału Historii Partii KC PPR – Reginę Kobryńską, wskazywała, że „wszystkie dokumenty dotyczące historii rozwoju partii (czy to z okresu okupacji, czy poprzednich okresów ruchu), powinny być natychmiast przesłane do Centralnego Archiwum Wydziału Historii Partii. Dla pracy Komisji Historycznej Wojewódzkiego Komitetu należy sobie zostawić odpisy materiałów historycznych dotyczących województwa, a oryginały odesłać do Wydziału Historii Partii KC PPR"[2].

---

[1] Archiwum Państwowe w Lublinie (dalej: APL), Komitet Wojewódzki PPR w Lublinie (dalej: KW PPR), sygn. 171, s. 30; sprawozdanie z pracy Komisji Historii Partii przy Wojewódzkim Komitecie PPR za okres od 20 VII 1946 do 18 IX 1946.

W dniu 19 lipca 1946 r. przy Komitecie Wojewódzkim Polskiej Partii Robotniczej w Lublinie została utworzona Komisja Historii Partii, w skład której wchodziło 6 osób[3]. Przewodniczącą została Anna Pelc[4]. W sierpniu 1946 r. poszerzono ją o kolejne trzy osoby, tworząc sekcje Komunistycznej Partii Polski i Armii Ludowej. Jak wynika ze sprawozdania z pracy Komitetu Wojewódzkiego PPR w Lublinie za okres od 20 lipca 1946 do 15 września 1946 r., praca „ruszyła z miejsca" od 25 sierpnia 1946 r., kiedy to odbyła się narada byłego aktywu GL, AL i aktywu PPR województwa lubelskiego. W naradzie brało udział ponad 60 osób, którym rozdano po dwie ankiety do wypełnienia. Pozwoliło to na zapoznanie się z ich „siłą fachową do pracy nad historią partii"[5]. Prace Komisji i Archiwum PPR obejmowały: gromadzenie materiałów historycznych z czasów okupacji (wydawnictwa prasowe, odezwy, rozkazy GL i AL, raporty, fotografie itd.); sporządzenie wykazu osób posiadających materiały, którym przesłano pisma informujące o powstaniu Komisji Historycznej i o obowiązkowym przekazaniu materiałów do Archiwum; wysłanie do wszystkich Powiatowych Komitetów PPR instrukcji w sprawie nadsyłania materiałów oraz do wszystkich Wydziałów Wojewódzkiego Komitetu PPR instrukcji dotyczącej sposobu przygotowania i przesyłania materiałów z okresu wyzwolenia 1944/1945.

W latach 1947–1948 Komisja pracowała bardzo słabo. „Ludzie wchodzący w skład Komisji – jak pisze Anna Pelc – mimo dobrych chęci obarczani byli różnymi sprawami, by udzielać się tej pracy. Powołać drugą komisję było niemożliwe, gdyż nie było odpowiednich ludzi, którzy orientowali się w pracy konspiracyjnej i tym samym historycznej i wydawniczej"[6]. Anna Pelc, kierownik Archiwum, w sprawozdaniu z działalności za październik i listopad 1948 r. pisze również o trudnościach w gromadzeniu materiałów, wskazując takie przyczyny: „brak zrozumienia towarzyszy, brak adresów do towarzyszy zamiejscowych szczególnie tych, co wyjechali na Zachód, dużo dowódców zaginęło i nie ma od kogo zbierać materiałów"[7]. W okresie od lipca 1946 do lutego 1949 r. zgromadzono od członków PPR, GL, AL dwadzieścia wspomnień pisanych i dwa stenografowane. Rozesłano 102 ankiety do członków PPR, GL, AL, odpowiedzi otrzymano tylko 22 (1 – SDKPiL, 2 – PPS-L, 19 – GL i AL)[8].

[2] *Ibid.*

[3] APL, Komitet Wojewódzki PZPR w Lublinie (dalej: KW PZPR), sygn. 51/VIII/236, sprawozdanie z pracy Referatu Historycznego Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Lublinie za okres od 20 VII 1946 do 1 III 1949.

[4] Pelc Anna ur. 10 IV 1910 r. – członek „Wici" w okresie międzywojennym. Podczas okupacji działaczka Robotniczo-Chłopskiej Organizacji Bojowej, PPR, GL i AL. Po wyzwoleniu pracowała w aparacie partyjnym do 1957 r. na stanowiskach: instruktora-referenta Historii Partii oraz kierownika archiwum. Była również członkiem Wojewódzkiej Komisji Kontroli Partyjnej. *Ja, syn ludu polskiego...*, wstęp i oprac. Z. J. Hirsz, Lublin 1964, s. 305.

[5] APL, KW PPR w Lublinie, sygn. 171, s. 30, sprawozdanie z pracy Komisji Historii Partii.

[6] APL, KW PZPR w Lublinie, sygn. 51/VIII/236, sprawozdanie z pracy Referatu Historycznego Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Lublinie za okres od 20 VII 1946 do 1 III 1949.

[7] APL, KW PZPR w Lublinie, sygn. 171, s. 41, sprawozdanie z pracy Archiwum.

[8] APL, KW PZPR w Lublinie, sygn. 51/VIII/236, sprawozdanie z pracy Referatu Historycznego za okres od maja do listopada 1949.

Po powstaniu PZPR położono jeszcze większy nacisk na gromadzenie materiałów dotyczących dziejów ruchu robotniczego i związanego z nim ruchu oporu.

W lipcu 1949 r. we wszystkich Komitetach Wojewódzkich, w ramach Wydziałów Propagandy, został zatwierdzony przez KC PZPR etat wojewódzkiego instruktora historii partii. Instruktorzy historii partii podlegali bezpośrednio Wydziałowi Historii Partii Komitetu Centralnego zarówno w zakresie spełniania poleceń, jak i składania sprawozdań[9]. Zadaniem instruktora odpowiedzialnego za te prace w Komitecie Wojewódzkim było: sporządzanie spisu osób biorących udział w działalności podziemnej PPR i bezpośredni kontakt z nimi, uzyskiwanie od nich różnych dokumentów, czasopism, odezw, fotografii i wspomnień.

W piśmie Wydziału Historii Partii KC z 29 lipca 1949 r. kierownikom Wydziałów Propagandy KW polecono: gromadzenie i sporządzanie spisu wszelkich materiałów dotyczących ruchu robotniczego i ludowego w Polsce, począwszy od lat siedemdziesiątych ubiegłego stulecia do 1945 r. oraz spisywanie wydarzeń historycznych na podstawie wspomnień starych działaczy robotniczych zarówno partyjnych, jak i związkowych. Dalej wskazywano na to, że realizacja tych zamierzeń możliwa jest tylko pod warunkiem przyciągnięcia do współpracy licznego aktywu partyjnego. W skład Komisji Historycznej poza kierownikiem propagandy i działaczami związanymi od dawna z ruchem robotniczym, uczestnikami walk z okupantem mieli również wchodzić członkowie PZPR interesujący się historią ruchu robotniczego, nauczyciele, archiwiści, bibliotekarze itp.[10] Pracę Wojewódzkiej Komisji Historii Partii wspierały w powiatach utworzone na początku 1949 r. trójki historii partii, a w gminach aktywiści[11].

Od września 1949 r. szczególną uwagę zwrócono na gromadzenie i przesyłanie do KC wycinków (względnie odpisów materiałów), które dotychczas ukazały się w czasopismach na danym terenie, a wzbogacających zakres materiałów wspomnieniowych.

W okresie od 1 listopada 1949 do 1 stycznia 1950 r. z 423 rozesłanych ankiet otrzymano 74. W pierwszych dwóch miesiącach 1950 r. nie zgromadzono wspomnień, lecz tylko 92 ankiety z załącznikami, z których 34 zakwalifikowano i przesłano do KC. 1 lutego 1950 r. w KW PZPR w Lublinie odbyła się pierwsza narada przewodniczących powiatowych trójek historii partii. Z protokółu zebrania wynika, że praca trójek powiatowych przebiegała bardzo słabo, a niektóre (np. w Lubartowie) nie działały w ogóle[12].

Skład Komisji ulegał ciągle zmianie. 6 grudnia 1950 r. odbyło się posiedzenie Wojewódzkiej Komisji Historii Partii, podczas którego Mikołaj Korolko (jeden

[9] *Ibid.*
[10] *Ibid.*
[11] *Ibid.*, sprawozdanie z pracy Komisji Historii Partii KW PZPR od 1 XI 1949 do 1 I 1950.
[12] APL, KW PZPR w Lublinie, sygn. 51/VIII/236, sprawozdanie z Referatu Historii Partii za okres 1949–1950.

z członków) poinformował zebranych o istnieniu przy Komitecie Wojewódzkim PZPR w Lublinie Referatu Historii Partii.

W 1950 r. praca Referatu i Komisji Historii Partii w Lublinie była ukierunkowana na gromadzenie materiałów do kalendarza wydarzeń oraz opisywanie sylwetek. Do 550 nauczycieli, członków PZPR, wysłano pismo i krótką instrukcję w celu spisania wspomnień opowiadanych przez działaczy na ich terenie[13]. Akcja ta nie przyniosła większego skutku, gdyż do 1951 r. otrzymano zaledwie kilka wspomnień. Pracownik Referatu, będący jednocześnie członkiem Komisji Historii Partii, Anna Pelc wielokrotnie podkreślała, że pracę należy usprawnić i przyspieszyć. Obowiązek kontrolowania trójek powiatowych powierzono kierownikom Wydziałów Propagandy KW i KP PZPR[14]. Pierwszy etap masowego napływu tych materiałów do archiwum (składnic akt) przypada na lata 50., kiedy to (styczeń 1955 r.) archiwa zostały podporządkowane Wydziałom Propagandy Komitetów Wojewódzkich PZPR.

W długofalowym planie pracy Referatu Historii Partii KW PZPR w Lublinie na 1956 r. zakładano[15]: stworzenie szerokiej bazy materiałowo-źródłowej poprzez wykorzystanie materiałów przechowywanych w składnicach akt przy Wojewódzkiej Radzie Narodowej w Lublinie oraz rozwinięcie szerokiej akcji gromadzenia wspomnień, relacji i pamiętników od początku XX w.

W celu sprecyzowania zadań i usprawnienia pracy w tym zakresie Komitet Centralny w piśmie okólnym z 22 października 1957 r. zalecił referatom historii partii pomagać komitetom wojewódzkim we wszystkich akcjach zmierzających do popularyzowania ogólnokrajowych i miejscowych tradycji polskiego ruchu robotniczego[16]. Zwracano uwagę na konieczność doboru właściwej metody dotarcia do działacza, gdyż tylko to mogło zapewnić sukces podjętych prac.

Jedną z nich było organizowanie zebrań kilku lub kilkunastu działaczy, których tematem były wspomnienia na wcześniej uzgodniony temat. Klimat, w jakim one przebiegały, „zaufanie ich uczestników do organizatorów, przekonanie o szczerym zamiarze utrwalenia relacji dla dobra prawdy historycznej o przeszłości, pełna swoboda wypowiedzi, zagwarantowanie możliwości skorygowania przy autoryzacji", stanowić miały czynniki decydujące o powodzeniu spotkania (zebrania)[17].

Trzeba zaznaczyć, iż pozytywne wyniki uzyskiwano drogą przekonania działacza partyjnego o wartości jego wspomnienia jako istotnego źródła wiedzy o okresie, w którym działał, i celowości pozostawienia śladu własnej aktywności. Zdawa-

---

[13] *Ibid.*

[14] *Ibid.* „Kilkakrotna zmiana komisji w okresie pracy Referatu nie przyniosła konkretnych wyników, gdyż żadna komisja nie pracowała i nie pracuje" (sprawozdanie Anny Pelc za okres od 1 VII do 1 VIII 1950 r.).

[15] APL, KW PZPR w Lublinie, sygn. 51/VIII/264, długofalowy plan pracy.

[16] *Archiwa Komitetów Wojewódzkich PZPR. Zbiór przepisów*, Warszawa 1969, s. 7.

[17] Z. Szczygielski, *Uwagi o metodach i sposobie gromadzenia wspomnień*, „Archiwa Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej" Biuletyn (dalej: „Archiwa PZPR") 1985, nr 7, s. 27.

no sobie sprawę, że niezbędne jest zapewnienie pełnego wyboru formy utrwalenia przekazywanych wspomnień i relacji, „bo nacisk na działaczy by dostarczali swoje wspomnienia na piśmie, prowadził niejednokrotnie do sytuacji, że wspomnienie takie w ogóle nie powstawało"[18]. Pomocą był w tym wypadku zapis magnetofonowy, z którego treść wspomnienia lub relacji przepisywano na maszynie, dokonując korekty. Najczęściej nie były one autoryzowane.

W celu zebrania większej ilości materiałów ogłoszono konkurs na „najlepszy pamiętnik" okresu międzywojennego, okupacji i lat 1944–1945. Uzyskane w ten sposób wspomnienia najczęściej nie były bezpośrednio związane z określonymi zdarzeniami, lecz przypominały życiorys danej osoby. Relacje zbierano według opracowanych konspektów lub ankiet - różnych pod względem zawartych w nich informacji i formy przekazywania (od kilku pytań do kilkudziesięciu). Odmienne były ankiety dotyczące pracy działacza i pobytu w więzieniu. Te ostatnie zawierały oprócz danych osobowych informacje dotyczące okresu przed więzieniem, czasu pobytu w więzieniu - kolegów z cel, służby więziennej, okresu po opuszczeniu więzienia[19].

Najczęściej stosowaną formą pozyskiwania materiałów były jednakże wywiady, a zdobyte w ten sposób relacje przepisywano na maszynie. Wywiady przeprowadzano z osobami starszymi lub takimi, które nie były w stanie wypełnić ankiety. Przed wyjazdem w teren lub też po powrocie organizowano konferencje, które miały na celu: przed wyjazdem - zapoznanie osoby z badaną problematyką i przypomnienie szeregu zagadnień, a po powrocie - usystematyzowanie treści wywiadu w formę referatu[20]. Zdawano sobie sprawę, że zbieranie relacji drogą wywiadu pociąga za sobą sugerowanie odpowiedzi, dlatego też kierownikami referatów historii partii mogli być „politycznie wyrobieni, towarzysze o wyższym wykształceniu, którzy mają dane, by pracą taką pokierować"[21]. W tym czasie słowa te miały jedno znaczenie i należy przypuszczać, że „zaufane i doświadczone osoby", realizując wytyczne kierownictwa PZPR, wpływały na treść powstających źródeł.

W planach pracy Referatu Historii Partii proponowano systematyczne narady, mające na celu przygotowanie do właściwej pracy w zakresie zbierania wspomnień i relacji oraz stałą współpracę z działaczami ruchu robotniczego. Rozwinęła się ona bardzo w latach 60. w związku ze wzmożonymi pracami porządkowo-archiwalnymi i działalnością ideologiczno-propagandową z okazji obchodów różnych rocznic i zamiarem opracowania cyklu monografii różnych zagadnień z dziejów

[18] *Ibid.*, s. 27.

[19] APL, Zbiór wspomnień i relacji..., sygn. 40/375; A. Oleszczuk, Ankieta byłego więźnia na Zamku w Lublinie, 1970, zob. załączniki 1–4 zamieszczone na końcu tego artykułu.

[20] APL, KW PZPR w Lublinie, sygn. 100/XVIII/24, zbieranie ankiet.

[21] *Archiwa Komitetów*, s. 9. Na podstawie posiadanych materiałów źródłowych trudno jest ocenić, jaki był efekt końcowy tych prac. Nie zachowały się wstępne notatki z prowadzonych wywiadów, lecz ostateczna wersja sporządzona w postaci maszynopisu przez prowadzących wywiady.

ruchu robotniczego. Wtedy też rozpoczęto współpracę z Katedrą Historii Najnowszej UMCS w Lublinie[22].

Na dzień 31 grudnia 1963 r. w zbiorze archiwum KW PZPR w Lublinie znajdowały się[23]: życiorysy, ankiety - 42, wspomnienia, relacje - 193, w tym dla okresu do 1918 r. - 5 j.a., 1918-1939 - 72 j.a., 1939-1945 - 112 j.a., Polski Ludowej - 4 j.a. W 1964 r. stan nie uległ zmianie. W efekcie działalności studentów III i IV roku historii i pracowników naukowych UMCS (Emila Horocha, Henryka Cimka, Stanisława Krzykały) w latach 1965-1967 zbiór ten powiększył się o 154 wspomnienia i relacje (głównie odnoszące się do okresu międzywojennego)[24].

Dalszemu gromadzeniu tych materiałów miały służyć: ogłoszenie konkursu na najlepszy pamiętnik z okresu międzywojennego, okupacji, lat 1944-1945 (na podstawie materiału informacyjno-pomocniczego Referatu Historii Partii), ożywienie pracy trójek historii partii w terenie, włączenie do tej pracy młodzieży studenckiej sekcji historycznej Wydziału Humanistycznego UMCS pochodzącej z Lubelszczyzny (studenckie obozy naukowe), wywiady prasowe, zaangażowanie „aktywu nauczycielskiego" z województwa. W pracy popularyzacyjno-naukowej postanowiono uwzględnić następującą tematykę: I okres - materiały od początku kształtowania się klasy robotniczej na Lubelszczyźnie do 1939 r.; II okres - czas okupacji; III okres - rok 1944; IV okres - lata po 1945 r.

Poza zbieraniem materiałów Referat Historii Partii podjął się opracowania kalendarza wydarzeń i rocznic Lubelszczyzny dla poszczególnych okresów dziejowych. W planach zakładano rozpoczęcie prac biograficznych przywódców ruchu robotniczego na Lubelszczyźnie (dotychczas nieopracowanych)[25]. 26 lutego 1968 r. z Wydziału Wspomnień Zakładu Historii Partii przy KC, który opracowywał Centralną Kartotekę Wspomnień, skierowano pismo do Ireneusza Cabana, kierownika Referatu Historii Partii KW PZPR w Lublinie, z prośbą o przesłanie wykazu wspomnień, relacji i życiorysów według stanu na dzień 31 grudnia 1967 r. Wykaz miał być sporządzony według wzoru i obejmować materiały przechowywane w Archiwum KW. Na skutek braku pełnej informacji o materiałach zgromadzonych w Referatach Historii Partii KW (m.in. z Lublina nie otrzymano żadnego wykazu) kartoteka była nadal niekompletna[26].

---

[22] Trudności w czasie pracy nad aktami PPR i PPS, segregacja i ich systematyzacja, mała wiedza o twórcach zespołów, często opłakany stan zgromadzonych materiałów zmuszały do korzystania z pomocy naocznych świadków wydarzeń. Ich ustne relacje pomagały dokładnie opracować materiały archiwalne z pierwszych lat Polski Ludowej, a w toku rozmów rodziły się propozycje pisania wspomnień, które wzbogacały zasób Archiwum i uzupełniały braki źródłowe w dokumentach. Zob. M. Pietrzak, *Zbieranie wspomnień, relacji i biografii przez Archiwum Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Zielonej Górze*, „Archiwa PZPR" 1986, nr 8, s. 107-108.

[23] APL, KW PZPR w Lublinie, sygn. 100/XVIII/147, sprawozdania statystyczne H. Szawdzin z 5 I 1965.

[24] APL, KW PZPR w Lublinie, sygn. 100/XVIII/40, wykaz relacji działaczy z 17 VI 1969.

[25] APL, KW, PZPR w Lublinie, sygn. 100/XVIII/40, korespondencja KW PZPR i Muzeum Polskiego Ruchu Robotniczego w Warszawie.

[26] APL, KW PZPR w Lublinie, sygn. 100/XVIII/147, pismo Komitetu Centralnego.

Na dzień 31 grudnia 1968 r. zbiór wspomnień i relacji obejmował 406 j.a. Materiał ten podzielono według niżej wymienionych ram chronologicznych opisywanych zdarzeń, historii, działalności: do 1918 - 5 j.a.[27]; 1918–1939 - 285 j.a.; 1939–1945 - 112 j.a.; okres Polski Ludowej - 4 j.a. W okresie od 1 lipca do 31 grudnia 1972 r. do wykazu biografii, wspomnień i relacji zespołów akt Centralnego Archiwum KC PZPR włączono informacje o materiałach przesłanych przez Referat Historii Partii z Lublina[28].

W latach 1973–1976 pisano wspomnienia na konkurs „Mój udział w utrwalaniu władzy ludowej na Lubelszczyźnie"[29], powstało wtedy 35 wspomnień. W kolejnych trzech latach Centralne Archiwum kontynuowało prace nad uzupełnieniem zbiorów dokumentami centralnych i okręgowych działaczy KPP i PPS z lat 1918–1939, działaczy PPR, lewicy socjalistycznej i ich organizacji zbrojnych (1939–1945) oraz działaczy PPR, PPS i PZPR z okresu Polski Ludowej[30].

Znaczny postęp w tym zakresie na Lubelszczyźnie nastąpił dopiero w wyniku zaangażowania pracowników naukowych i studentów Wydziału Humanistycznego UMCS w Lublinie, którzy pomagali osobom mającym trudności w wypełnianiu ankiet i utrwalaniu wspomnień. W 1986 r. stan zbioru wynosił 495 j.a., a rok później już 528 j.a.[31] Pomimo wydania wielu wytycznych i poleceń przez Wydział Historii Partii Komitetu Centralnego PPR i PZPR uzyskano stosunkowo niewielkie rezultaty w gromadzeniu tych materiałów.

## Charakterystyka zbioru

Zbiór wspomnień i relacji działaczy partyjnych i członków ruchu oporu, jak i cały zasób byłego archiwum PZPR w Lublinie, został przejęty przez Archiwum Państwowe w Lublinie w 1990 r. na podstawie ilościowego spisu zdawczo-odbiorczego. Ustalono, że zbiór wspomnień i relacji (1944–1988) stanowi 575 j.a.; 2,40 mb - kat. A oraz 100 j.a.; 0,4 mb dokumentacji niearchiwalnej (kat. B) - dublety.

Opracowujący te materiały bardzo dowolnie kwalifikowali ich zawartość treściową do różnych okresów dziejowych. W związku z powyższym dokonano ponownej próby określenia ich chronologii (widać wyraźne zmiany w stosunku do

[27] APL, KW PZPR w Lublinie, sygn. 100/XVIII/52, sprawozdanie pracownika archiwum KW PZPR w Lublinie H. Szawdzin. Ze sprawozdań nie wynika, ile wspomnień i relacji z tego zbioru zostało przesłane do KC PZPR, ile trafiło ponownie do rąk prywatnych. Trudne jest również do ustalenia, ile usunięto po roku 1968.

[28] APL, KW PZPR w Lublinie, sygn. 100/XVIII/183, wykaz biografii, wspomnień i relacji włączonych do teczek osobowych i tematycznych oraz zespołów akt Centralnego Archiwum KC PZPR od 1 VII do 31 XII 1972.

[29] *Regulamin konkursu* został opublikowany przez „Sztandar Ludu" 1973, nr 274, 17–18 XI - zob. załącznik 5.

[30] W. Mroczkowski, *Ważniejsze nabytki akt Centralnego Archiwum KC PZPR w latach 1976–1979*, „Archiwa PZPR" 1980, nr 1, s. 40–41.

[31] APL, KW PZPR w Lublinie, sygn. 100/XVIII/50, ankieta sprawozdawcza Archiwum PZPR w Lublinie.

podziału z 1968 r. zastosowanego w archiwum KW PZPR): do 1918 - 12 j.a.; 1918–1939 - 260 j.a.; 1939–1945 - 139 j.a.; okres Polski Ludowej - 71 j.a.; okresy różne (zachodzące) - 53 j.a.; brak chronologii oraz te, których nie można zakwalifikować do zbioru - 40 j.a.

Można również podzielić zbiór według rodzajów zawartego materiału. W zbiorze zgromadzono 285 wspomnień, 215 relacji, 41 życiorysów, 12 ankiet oraz inne materiały, takie jak: korespondencje, odpisy wyroków sądowych, fotografie, kwestionariusze osobowe, artykuły prasowe lub ich odpisy.

Wspomnienia i relacje zawierają informacje o wydarzeniach dotyczących: uczestników rewolucji (1905–1907) i strajków robotników (1905 r.) na Lubelszczyźnie, rewolucji październikowej, Rad Delegatów Robotniczych, działalności KPP, PPS-L, KPZU, KPZB, KZMP, TUR, NPCh, RChOB (Robotniczo-Chłopskiej Organizacji Bojowej), „Krwawego Maja" w Hrubieszowie (1930 r.), wypadków na Zamojszczyźnie (1936 r.), „Lubelskiej Komuny Więziennej" (1928–1939), walk bezrobotnych (1936), pobytu w więzieniu na Zamku w Lublinie i Janowie Lubelskim, walk GL, AL, BCh (bojów w lasach lipskich, parczewskich, gościeradowskich, akcji na pociąg w Rudach), działalności PPR w okresie okupacji, organizacji szkolnictwa konspiracyjnego, „utrwalania władzy ludowej" i pracy partyjnej w tym okresie, organizacji młodzieżowych (ZMW, ZMP), pracy milicji.

Ustalono, że najwięcej materiałów zgromadzono (napisano) na przestrzeni lat 1961–1970, a najmniej w latach 1981–1988.

Zapewne znaczna część oryginalnych materiałów została przesłana do Zakładu Historii Partii przy KC PZPR (zgodnie z poleceniem Wydziału Historii Partii), o czym świadczą dopiski „przesłano do KC"[32] i zachowane wykazy „z przekazanych materiałów z lat 1949–1963"[33]. Nie można również wykluczyć faktu pozostawienia ich w zbiorach prywatnych.

Zgromadzone wspomnienia i relacje powstawały w różnych odstępach czasowych od zdarzeń, które opisywały. Jedne z najwcześniejszych wspomnień to: „Sprawozdanie dowódcy Sosny z dnia 1 i 2 sierpnia 1944 r.", napisane 4 października 1944 r.[34], wspomnienie „Małego Rysia", członka GL i AL, z 18 maja 1945 r.[35] oraz z walk AL w latach 1943–1944 napisane w październiku 1946 r. W tym ostatnim autor w *post scriptum* pisze: „nadmieniam, że wspomnienie moje nie oddaje całkowitej rzeczywistości z tego względu, że opisuje tylko to, co pamiętam. Pamiętnik, który pisałem w czasie okupacji, w pewnej chwili zmuszony byłem zniszczyć, by nie dostał się w ręce wroga"[36].

---

[32] Zobacz, APL, Zbiór wspomnień i relacji..., sygn. 40/136, 40/139, 40/153.

[33] APL, KW PZPR w Lublinie, sygn. 51/VIII/247, korespondencja i wykazy z tych lat.

[34] APL, Zbiór wspomnień i relacji..., sygn. 40/124, Sosna (pseudonim), Sprawozdanie dowódcy plutonu, 1944.

[35] APL, Zbiór wspomnień i relacji..., sygn. 40/105; R. Pławaś (Rysiek), Wspomnienia z walk partyzanckich grup Korczyńskiego i Grzybowskiego w powiecie kraśnickim, (1942–1944), 1945.

[36] APL, Zbiór wspomnień i relacji, sygn. 40/97; A. Pajdo, Wspomnienia z walk partyzanckich oddziału AL (1943–1944) na terenie Polesia, 1946.

Wspomnienie z walk z Niemcami Oddziału „Orła" (Władysława Skrzypka), napisane przez brata (Bronisława Skrzypka), według Anny Pelc nie było zgodne z prawdą: „Mierzwa Franciszek ps. Kruk, o którym wspomina Skrzypek Bronisław, nie był dowódcą, lecz Gacyna, a Kruk był partyzantem w Oddziale Gacyny i nie został rozstrzelany, bo nie było takiego rozkazu, lecz przeniesiony w woj. kieleckie"[37].

Jednak mimo tak krótkiego czasu pomiędzy opisywanym zdarzeniem a powstaniem wspomnienia można na materiale źródłowym przeczytać uwagi napisane prawdopodobnie przez pracownika Referatu Historii Partii: „nie odpowiada prawdzie", „częściowo może być prawdą", „wszystko nieścisłe i mocno naciągnięte"[38].

Jedno z najobszerniejszych wspomnień – *Wybrana droga życia* Stanisława Popławskiego, działacza PPR i PZPR, sekretarza Komitetu Gminnego PPR w Piotrowicach i PZPR w Kraśniku (454 strony maszynopisu), zostało napisane w 1988 r.[39]

Nie wszystkie materiały źródłowe były autoryzowane, mimo że zobowiązywała do tego instrukcja Zakładu Historii Partii. W większości są one również pozbawione podpisów[40].

Powyższe przykłady dotyczą materiałów zgromadzonych w naszym zbiorze i świadczą o tym, że ostrożnie należy korzystać z tego rodzaju źródeł.

## Sposób opracowania zbioru

Podstawą opracowania i inwentaryzacji zbioru w Archiwum Komitetu Wojewódzkiego była „Instrukcja w sprawie inwentaryzowania, opracowania i udostępniania materiałów osobowych i wspomnieniowych przez archiwa KW PZPR" z marca 1969 r., wydana przez Dział Gromadzenia Wspomnień Zakładu Historii Partii przy Komitecie Centralnym PZPR[41]. Wskazywała ona na konieczność autoryzowania gromadzonego materiału. Jednakże zarówno w odniesieniu do gromadzenia, opracowywania, jak i inwentaryzowania nie była stosowana. Zbiór nie jest opracowany zgodnie z ww. instrukcją i przepisami obowiązującymi w służbie archiwalnej. Według niej należało w teczce przechowywać materiały dotyczące jednej osoby, niezależnie od tego, kto był ich autorem. Teczka winna być zaopatrzona w nazwisko i imię osoby, której materiały dotyczą. Przechowywane materiały powinny być podpisane przez autora, a odpisy uwierzytelnione. Każda teczka

---

[37] APL, Zbiór wspomnień i relacji..., sygn. 40/119; W. Skrzypek (Orzeł Grzybowski), Wspomnienia z walk z Niemcami oddziału „Orła"-Grzybowskiego, 1948.

[38] APL, Zbiór wspomnień i relacji, sygn. 40/97; A. Pajdo, Wspomnienia z walk partyzanckich oddziału AL (1943–1944) na terenie Polesia, 1946.

[39] Zob. APL, Zbiór wspomnień i relacji..., sygn. 40/545; S. Popławski, Wybrana droga życia.

[40] Zob. APL, Zbiór wspomnień i relacji..., sygn. 40/139, 40/153, 40/175, 40/176, 40/177, 40/181, 40/192, 40/211, 40/212 i dalsze.

[41] Zob. *Archiwa Komitetów*, s. 81–87.

miała mieć dwie podteczki: 1) dla materiałów osobowych, 2) dla materiałów wspomnieniowych. O materiałach znajdujących się w tym zbiorze miały informować karty osobowe. Dublety należało przechowywać w oddzielnej obwolucie z napisem „dublety".

Inna instrukcja Zakładu Historii Partii (bez daty, być może jeszcze wcześniejsza), dotycząca inwentaryzacji tychże materiałów, mówiła, że „jeżeli wspomnienie nie było przechowywane w teczce działacza, należało sporządzić oddzielne karty inwentarzowe dla autora i oddzielne dla działacza, którego wspomnienia dotyczą"[42]. Celem ułatwienia korzystania ze zbiorów wspomnień należało opracować katalog działaczy na podstawie tytułów wspomnień i relacji, sporządzając do każdej teczki co najmniej dwie karty: 1) do katalogu działowego, 2) do katalogu alfabetycznego autorów wspomnień oraz działaczy, którym wspomnienie jest poświęcone.

Jak już wspomniano, zgromadzono w zbiorze różnorodny materiał, w większości w postaci maszynopisu, sporadycznie w postaci rękopisu. Najstarsze materiały pochodzą z roku 1944, a ostatnie z 1988. Należy stwierdzić, że duża część teczek aktowych, jak wskazywała instrukcja Zakładu Historii Partii, posiada spisy zawartości. Jednakże znajdujący się w nich materiał aktowy nie jest właściwie opisany zarówno w spisie, jak też na zewnętrznej stronie teczki. Ta niezgodność występuje głównie w części dotyczącej chronologii, która nasuwa badaczowi trudności w stwierdzeniu, na jakiej zasadzie została ustalona (z treści materiału wybierano lata, które stanowiły podstawę zapisu). Niezgodność występuje również w opisie rodzaju materiału w części tytułu i spisu treści (wewnątrz teczki w spisie umieszczono zapis, że jest to relacja, życiorys, wspomnienie – na teczce inaczej). Zdarza się również, że oprócz spisu zawartości aktowej teczka nie posiada zawartości materiału – sygn. 40/158. Ponadto od sygn. 40/396 do 40/546 teczki aktowe mają tylko informację o autorze i sygn. (brak tytułów i chronologii). Niezgodność opisów występuje również w odniesieniu do kart inwentarzowych. Karty inwentarzowe zbioru zawierają rubryki do wpisania informacji: pierwsza strona – obok sygn. nazwisko (pseudonim) autora, data urodzenia, przynależność partyjna (data i funkcja) i okres pobytu w więzieniu lub obozie. Tę stronę wypełniano tylko częściowo (przeważnie tylko sygn. i nazwisko). Druga strona dotyczyła rodzaju treści materiału, autora, miejsca i czasu napisania oraz liczby stron. Tę stronę wypełniano dokładniej. Podobnie jak teczki aktowe, karty inwentarzowe od sygn. 40/369 do 40/546 zawierają tylko sygnaturę i nazwisko autora.

Pierwsza część inwentarza nie tworzy katalogu działowego. Nie można ustalić, co było podstawą takiej systematyzacji jednostek aktowych w obrębie zbioru (prawdopodobnie zwykły przypadek). Druga część nie stanowi alfabetycznego katalogu osobowego działaczy, lecz ewidencję osobową (nie alfabetyczną). Obok te-

[42] APL, KW PZPR w Lublinie, sygn. 100/XVIII/21, instrukcja dla inwentaryzacji i naukowo-technicznego opracowania zbiorów Działu Gromadzenia Wspomnień i Relacji ZHP.

go typu pomocy archiwalnej istnieje indeks osób występujących w materiałach przechowywanych w danych teczkach. Indeks osobowy ułożony jest według kolejnych sygnatur. Jak wynika z powyższego, inwentarz kartkowy do zbioru wspomnień i relacji w Archiwum Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Lublinie nie został opracowany zgodnie z instrukcją Zakładu Historii Partii.

Ze względu na brak konsekwentnej ewidencji zachodzi konieczność prowadzenia nad tym zbiorem dalszych prac archiwalnych. Fragmentaryczność opracowanego materiału i często przypadkowy jego dobór zmusza archiwistę do bardziej wnikliwego postępowania z tymi materiałami, niż ma to miejsce w procesie porządkowania akt związanych ze sobą kancelaryjnie. Dla badacza dużym utrudnieniem w pracy może być brak dobrze opracowanego alfabetycznego katalogu osobowego i katalogu działowego.

## Wartość źródłowa

Wspomnienia i relacje jako specyficzne źródła historyczne związane integralnie z autorem dla badacza nie mogą być obojętne, niemniej jednak nie mogą stanowić jedynego źródła poznania badanej rzeczywistości[43]. W pracach badawczych nad historią ruchu robotniczego wzbogacają naszą wiedzę o partiach politycznych, organizacjach robotniczych oraz o działaczach polskiego i międzynarodowego ruchu robotniczego. Masowe sięganie do relacji i wspomnień, systematyczne ich gromadzenie przez wiele ośrodków badawczych, rola, jaką odgrywają w procesie poznania historycznego, rodzi potrzebę specjalnej analizy tego typu przekazu źródłowego.

W rozumieniu potocznym relacją jest narracja uczestnika wydarzeń, inspirowana przez badacza, powstała w wyniku swego rodzaju „naukowego zamówienia". Różnica między wspomnieniem a relacją dotyczy formy ich przekazu. Wspomnienie charakteryzuje bogatsza forma ujęcia treści, często odnoszącej się do całego życia, bardziej refleksyjna i subiektywna, natomiast relacja to krótki i rzeczowy przekaz informacji osobie drugiej, na ogół dotyczący konkretnego zdarzenia.

Wspomnienia zgromadzone w omawianym zbiorze były inspirowane przez działaczy i pracowników Wydziału Propagandy Komitetu Wojewódzkiego PZPR, dlatego też nie odpowiadają ściśle podanym wyżej definicjom. Moim zdaniem są tworem na pograniczu relacji i wspomnienia.

Krystyna Kersten[44] twierdzi, że relacje nie stanowią jednorodnego przekazu źródłowego, zapełniając pole między tradycyjnymi źródłami narracyjnymi, jak pa-

[43] „Najogólniej można stwierdzić, że źródłem historycznym są wszelkie informacje odnoszące się do życia ludzi w przeszłości wraz z kanałami informacyjnymi. Jest to konsekwencją stwierdzenia, że źródło historyczne jest pozostałością psychofizyczną i społeczną, będącą wytworem pracy ludzkiej, a tym samym uczestniczy w rozwoju życia społeczeństwa, nabierając przez to zdolności odbijania tego procesu"; zob. J. Szymański, *Nauki pomocnicze historii*, Warszawa 2001, s. 28.

[44] K. Kersten, *Relacje jako typ źródła historycznego*, w: *Pamiętnik X Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich w Lublinie 17–21 września 1968, Referaty*, t. 2, Warszawa 1968, s. 316–329.

miętnik i wspomnienie, a kwestionariuszami (ankietami), zbliżając się bądź ku jednym, bądź ku drugim. Brak jest ostro zarysowanych granic pomiędzy pamiętnikami, wspomnieniami, jak też „zamówionymi relacjami", dlatego zabiegi związane z kwalifikacją tychże materiałów są dość trudne i wymagają szczególnej ostrożności i rozwagi. Przy tym zastrzeżeniu konieczne jest odrębne potraktowanie dwóch kategorii źródeł objętych pojęciem relacji: relacji jako wspomnienia – kiedy to rola historyka ograniczona będzie do ogólnej inspiracji i określenia tematu, oraz relacji-kwestionariusza. Każda z tych kategorii spełnia swoją rolę w procesie badawczym, lecz jednocześnie rodzi odrębne problemy metodyczne. Pierwsza kategoria relacji, w której historyk poprzestaje na „złożeniu zamówienia", nie odbiega od wspomnień pisanych po upływie pewnego czasu. Owo „zamówienie" (inspiracja) musi być brane pod uwagę w procesie krytycznej analizy źródła, gdyż może wywierać wpływ na jego treść. W żadnym razie nie można zapominać, od kogo lub od jakiej grupy społecznej ono pochodzi[45]. Relacje bliskie kwestionariuszom (zbiór pytań) jako jedna z metod badawczych obejmowały wszelkiego rodzaju ankiety i wywiady (zob. załączniki 1–4). Istnieją też formy pośrednie między relacją pierwszego i drugiego typu. Najczęściej praktykowana była dyskusja wspomnieniowa kierowana przez organizującego. W tworzeniu źródeł tą drogą ważną rolę spełniała właściwa postawa ankietera, umiejętność nawiązywania kontaktu, odpowiednie korzystanie z posiadanej wiedzy, dostosowanie treści pytań do sposobu myślenia pytanego.

Cechą materiałów, które powstały w krótkim okresie od zdarzeń, jest zapewne obciążone wpływami ideologicznymi spojrzenie zarówno autora, jak i odpowiedniego pracownika.

Wydaje się, że niektóre materiały mogą mieć większe znaczenie dla badaczy, ponieważ pochodzą od bezpośrednich świadków opisywanych wydarzeń. Jako przykład można wskazać *Materiały dotyczące działalności Pawła Dąbka w okresie okupacji* (dowódcy okręgu GL, członka egzekutywy PPR i PZPR woj. lubelskiego, przewodniczącego Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Lublinie): ankieta nieautoryzowana, życiorys (wycinek z prasy zamieszczony w „Sztandarze Ludu" z 1950 r.), wyjątek z opisu powstania i działalności organizacji tajnych „Chłostry" – BCh i AK na terenie gminy Krzczonów po ucieczce P. Dąbka z obozu na Majdanku[46].

Analizując źródła typu relacja, wspomnienie, historyk nie może nie uwzględnić elementu czasu ich powstania. „Mówiąc najogólniej, historyk – inspirator narracji oraz jego autor, żyjący w tym samym społeczeństwie, podlegają podobnym wpływom, które określają nie tylko ich aktualne poglądy, ale i w wypadku autora – możliwości pamięciowej rekonstrukcji wydarzeń przeszłości"[47].

[45] *Ibid.*, s. 319.
[46] Zob. APL, Zbiór wspomnień i relacji..., sygn. 40/25.
[47] K. Kersten, *Relacje jako typ źródła historycznego*, s. 322–323.

Należy pamiętać również o tym, że źródła te są dla badacza uzupełnieniem pewnych luk, ale też, zależnie od sposobu ich tworzenia, mogą prowadzić do większego zbliżenia do prawdy historycznej lub też do powstania „naukowego fałszu". Słusznie zauważa K. Kersten, że relacje zawierają często, choć nie zawsze, spojrzenie na wydarzenia i procesy historyczne zbieżne z tym, jakie reprezentują historycy. Nie bez znaczenia dla oceny wiarygodności tego typu materiałów źródłowych są również zasady ich gromadzenia oraz dobór grona autorów. Dlatego też i przy badaniu materiałów aktowych należy uwzględnić ewentualną ich tendencyjność i wypaczenia prawdy historycznej. Jednakże relacje i wspomnienia mogą być niekiedy jedynym źródłem informacji z danego okresu, a niewykorzystanie ich może utrudnić badanie i analizę przeszłości.

Nieco później, bo w 1971 r., pisząc o wartości źródłowej tych materiałów K. Kersten twierdziła, że obecność badacza w procesie powstania przekazu kryje ogromne możliwości poznawcze i nie mniejsze niebezpieczeństwa zafałszowań, a obraz przeszłości zawarty we wspomnieniach w większości jest bliski takiemu, jakim społeczeństwo chce go widzieć. „Wspomnienie działacza politycznego, który identyfikuje się z tą ideologią, którą wyznawał jako uczestnik wydarzeń, jest bliskie jego ówczesnemu widzeniu zjawisk, co oczywiście nie jest jednoznaczne z adekwatnością tego spojrzenia w stosunku do rzeczywistości"[48]. Twierdzi również, że historyk musi mieć na uwadze nie tylko zespół praw rządzących spostrzeganiem ludzi, kształtowaniem ich przekonań, prawa zapamiętywania i przypominania. „Człowiek wspominając wydarzenia, w których uczestniczył, nie jest świadom, ile z tego, co sobie przypomina, rzeczywiście sam obserwował, a ile jest wynikiem później uzyskanych informacji drogą kontaktów osobistych"[49]. Według niej, historyk, który podejmuje zbieranie informacji, przeprowadza wywiady, rozpisuje ankiety, tym samym uczestniczy w powstawaniu źródeł, musi więc zastanawiać się, jak eliminować zniekształcenia prowadzące do ograniczenia, a niekiedy zaprzeczenia walorów poznawczych wywołanego przekazu. Zbysław Wojtkowiak, pisząc o pamiętnikach jako źródłach narracyjnych, zwraca uwagę na to, że „zasada intersubiektywnego sprawdzania źródła dotyczy jednakże wszystkich kategorii źródłowych, bez względu na ich proweniencję"[50].

Korzystając ze wspomnień i relacji jako źródeł należy mieć świadomość poruszania się na krawędzi prawdy. Historycy twierdzą, że pamięć nie jest kompletna. W pamięci zachowało się to, co wywarło największe wrażenie, a nie zawsze to, co jest ważne z dzisiejszego punktu widzenia. Niemniej jednak nie można zapomnieć o pozytywnej roli tego rodzaju źródeł w procesie badawczym, m.in. przy analizie wiarygodności materiałów bezpośrednich jako pomocniczych elementów, uzupełnianiu luk w informacjach dotyczących przebiegu wydarzeń, w ustaleniu moty-

[48] K. Kersten, *Historyk twórcą źródeł*, „Kwartalnik Historyczny" t. 78, 1971, nr 1, s. 323.
[49] *Ibid.*, s. 324.
[50] Z. Wojtkowiak, *Nauki pomocnicze historii najnowszej. Źródłoznawstwo*, Poznań 2001, s. 49.

wów działania osób żyjących w tym okresie. Oceniając je należy przychylić się do wniosków K. Kersten, iż relacja, bliska w istocie wspomnieniom, nie wyczerpuje możliwości, jakie wynikają z faktu, że historyk może się odwołać do pamięci osób uczestniczących w wydarzeniach, ale ze wszystkich metod gromadzenia tych źródeł wywiad najbardziej aktywizuje pamięć uczestników wydarzeń.

Badacz średniowiecza Ryszard Kiersnowski, opisujący z pamięci wspomnienia sprzed lat czterdziestu sześciu, twierdzi, że „wyznaczniki czasu zazwyczaj wystarczają historykowi, by ocenić bardzo sceptycznie wartość wspomnień. Mówią one nie tylko o zatarciu się w pamięci większości szczegółów czy nawet całych fragmentów przeszłości, ale i o przekształceniu się tych wspomnień, które się zachowały"[51]. Twierdzi również, że chociaż w spisanych późniejszych tekstach znajdziemy więcej informacji niż w publikowanych na gorąco, „za świeżej pamięci", wraz z upływem czasu od zdarzenia narasta wątpliwość co do szczerości piszącego. Zwraca uwagę na fakt, że już po dziesięciu latach od zdarzenia, dwie osoby opisują je odmiennie. Historyków ciągle zastanawiają rozbieżności w narracjach źródłowych, które tak bardzo zależą od szczerości autora.

Roman Wapiński zastanawia się, czy w przyszłości historyk dziejów najnowszych, mający do dyspozycji bazy danych umożliwiające zdobycie informacji, będzie jednak w stanie wszystko wykorzystać[52]. Każde dziesięciolecie naszej historii przynosi nowe problemy i nowe wyzwania dla historyków parających się dziejami najnowszymi. Właściwa ocena omawianych materiałów źródłowych powinna być przeprowadzona indywidualnie w bardzo szerokim zakresie. Dlatego też, aby ustrzec się przed jednostronnym prezentowaniem dziejów najnowszych, historyk powinien dotrzeć do wszystkich materiałów dotyczących danego wydarzenia. Obecnie możliwości badawcze zapewne pozwolą na weryfikację wartości źródłowej tych materiałów.

Pomimo wspomnianych wad opisywanych materiałów źródłowych, sposobu ich opisania i usystematyzowania, przy odpowiednio krytycznym podejściu do treści w nich zawartych mogą one stanowić znaczący przyczynek do poznania najnowszej historii Polski.

## Wykaz załączników

1. Ankieta dla członków PPR, GL, AL w czasie okupacji, z 1947 r., Archiwum Państwowe w Lublinie, Zbiór wspomnień i relacji działaczy partyjnych i członków ruchu oporu, sygn. 40/1.
2. Ankieta z 1947 r., APL, Zbiór wspomnień i relacji..., sygn. 40/1.
3. Ankieta dla b. członka Komunistycznej Partii Polski, z 16 IV 1958 r. APL, Zbiór wspomnień i relacji..., sygn. 40/18.

---

[51] Z. Wojtkowiak, *Nauki pomocnicze historii najnowszej. Źródłoznawstwo*, Poznań 2001, s. 91–92.

[52] R. Wapiński, *Problemy historyka dziejów najnowszych*, „Dzieje Najnowsze" r. 30, 1998, nr 4, s. 125.

4. Ankieta uczestnika walk rewolucyjnych o wyzwolenie społeczne i narodowe, z 17 X 1962 r., APL, Zbiór wspomnień i relacji..., sygn. 40/70.
5. *Regulamin konkursu na wspomnienia pt. „Mój udział w tworzeniu i utrwalaniu władzy ludowej na Lubelszczyźnie"*, „Sztandar Ludu" 1973, nr 274 (17–18 XI).

Załącznik 1

# A N K I E T A

## dla członków PPR, GL., AL. w czasie okupacji

1. Nazwisko i imię .....
2. Pseudonimy .....
3. Data i miejsce urodzenia .....
4. Pochodzenie społeczne .....
5. Zawód, wykształcenie i wykonywana obecnie .....
6. Czy był członkiem partii polit. przed 1939 r. ? jakiej ? Związku Zawodowego, organizacji społ. i od kiedy ? .....
7. Od kiedy jest członkiem PPR ? .....

**OKRES 1939 - 1942 R.**

8. Czy, gdzie i kiedy brał udział w organizacjach podziemnych w okresie okupacji przed wstąpieniem do PPR (wymienić nazwy organizacji) .....
9. Wymienić głównych organizatorów i aktywistów powyższych organizacji .....
10. Jaki i z kim nawiązał kontakt ? .....
11. W jakim środowisku społeczno - politycznym tworzyły się dane organizacje (na bazie jakich kontaktów przedwojennych) .....
12. Podać bliższe szczegóły z życia wymienionych organizacji (cel i program - stosunek do klęski wrześniowej, do rządu Sikorskiego, Związku Radzieckiego, do innych organizacji; taktyka i hasła zasadnicze, dyskusje - na jakie tematy i stanowiska w nich, struktura organizacyjna i technika działalności, działalność oświatowa i wydawnicza, kontakty pomiędzy poszczególnymi grupami, formowanie kierownictw, zdobywanie wpływów itd.) .....
13. Jakie pisma organizacja wydawała sama, jakie i skąd otrzymywała .....
14. Jak wpłynął na organizację wybuch wojny sowiecko - niemieckiej ? .....
15. Jak wpłynęło na organizację zawarcie paktu polsko - sowieckiego przez Sikorskiego ? .....
16. Działalność bojowa (sabotażowa), czy była i jaka ? .....
17. W jakich uczestniczył (sabotaż w fabrykach, zabójstwa Niemców, konfidentów, zdobywanie broni i żywności itd.) ? .....
18. Czy były wobec danej organizacji stosowane represje (kto, jak, gdzie i kiedy im podlegał) ? .....
19. Czy i kiedy wymieniona wyżej organizacja lub grupa przystąpiła do PPR ? .....

**OKRES 1942 - 1947 R.**

20. Jak powstała PPR w danej miejscowości ? .....
21. Skąd o tym wie i czy był współorganizatorem (współtwórcą) ? .....
22. Jak rozwijała się PPR w danej miejscowości (zdobywanie członków, sieć organizacyjna - komórki fabryczne, gminne, gromadzkie, wydawnictwa, kolportaż, wpływ haseł na inne organizacje i społeczeństwo w ogóle itd.) ? .....
23. Czy i jak sam przyczynił się do tego rozwoju ? .....
24. Jak utworzył się Komitet partyjny (kto wchodził i w jakim czasie w skład Komitetu Obwodowego, Pow., Miejsk., Gminnego i Fabrycznego, ich krótka charakterystyka) ? .....
25. Jaka była działalność Komitetu partyjnego, komórki partyjnej (zebrania, dyskusje, działalność oświatowa i wydawnicza, technika, sabotaż fabryczny, administracyjny lub inny, współdziałanie z innymi organizacjami polit. i wojsk., tworzenie Związków Zaw. Komitetów Fabr., Narodowych Komitetów Walki, zdobywanie wpływów - wzrost organizacji itd.) ? .....
26. Jaki udział brał w tej działalności ? .....
27. Kto wchodził i w jakim czasie w skład dowództwa Gwardii Ludowej (obwód, okręg, miejskiego, gminnego, podać krótką charakterystykę) .....
28. Jak, kiedy i z kogo utworzyły się oddziały partyzanckie (podać teren działania i charakter oddziałów) .....
29. Jakie były akcje bojowe oddziałów, w których sam brał udział, lub o których wie bezpośrednio od ich uczestników ? .....
30. Szczegółowy opis akcji, w których uczestniczył (podać ludzi, miejsce, czas i przebieg akcji) ! .....
31. Współdziałanie z innymi organizacjami bojowymi (z kim utrzymywano kontakt, wspólne akcje bojowe - opis przebiegu) ! .....
32. Jak utworzyła się Rada Narodowa (gminna, powiatowa, miejska, wojewódzka - jakie wchodziły w jej skład partie polit., jej działalność) ! .....
33. Skąd o tym wie ? Czy brał udział w działalności Rady Narodowej ? .....
34. Czy brał udział w powstaniu warszawskim i w jakim charakterze ? .....
35. Czy podlegał represjom (gdzie, kiedy i jakim) ? .....
36. Działalność w chwili wyzwolenia Polski ? .....
37. Czy brał udział w przeprowadzaniu reformy rolnej, przejmowaniu i uruchomieniu przemysłu i w akcji osiedleńczej na Ziemiach Zachodnich, w jakim charakterze ? (opisać szczegółowo) .....
38. Czy brał udział w akcji wyborczej i w jakim charakterze ? .....

## Wskazówki dla wypełniających ankietę

1. Należy wpierw przeczytać uważnie całą ankietę.

2. Należy odpowiadać możliwie szczegółowo i wyczerpująco na wszystkie pytania : tyczy się to zwłaszcza wydarzenia - kwestii, którą pytany zna najlepiej.

3. Można dawać odpowiedzi na osobnym papierze (szczególnie wtedy, gdy pod pytaniem zabraknie miejsca na ankiecie), należy jednak trzymać się ściśle kolejności pytań ankiety.

4. Można i należy uwypuklić odpowiedzi na poszczególne pytania wiadomościami cyfrowymi, rysunkami lub szkicami sytuacyjnymi (o ile jest w posiadaniu takowych).

5. Można i należy podać odpowiedź na zagadnienie, pominięte ankietą (w odpowiednim miejscu), o ile pytany miałby coś do powiedzenia w tym kierunku.

6. Osoby - działacze wybitniejsi mogą napisać swoje zeznania we formie swobodnego opowiadania, biorąc jednak za podstawę pytania ankiety.



## ANKIETA

1. .....

Nazwisko i imię, imię ojca

2. .....

Pseudonimy

3. .....

Data i miejsce urodzenia

4. .....

Dokładny adres

5. .....

Zawód Miejsce pracy

6. .....

Przynależność partyjna w przeszłości i obecnie

7. .....

Przebyte więzienia i obozy (kiedy i gdzie)

8. .....

Działalność społeczno - polityczna od początku do chwili obecnej (funkcje)

9. .....

Posiadane materiały i pamiątki historyczne

..... dnia ..... 19 ..... r

Załącznik 3

# ANKIETA

## dla b. członka Komunistycznej Partii Polski

| | |
|---|---|
| 1. Nazwisko, imię, miejsce zamieszkania | |
| 2. Pseudonimy (w poszczególnych okresach) | |
| 3. Data i miejsce urodzenia | |
| 4. Zawód | |
| 5. Wykształcenie: szkoła lub kursy partyjne — (kiedy i gdzie) | |
| 6. Okres przynależności do KPP i teren działania (od - do). Charakter organizacji partyjnej (komórka fabryczna, wiejska, terenowa, komun. frakcja związkowa itp.). Do jakiej poprzednio należał organizacji lub stronnictwa. | |
| 7. Czy był uczestnikiem zjazdów, konferencji krajowych, plenów KC, konferencji okręgowych, miejskich: kiedy, gdzie i w jakim charakterze; czy był na nich wybrany do instancji. | |
| 8. Wymienić w miarę możliwości nazwiska osób współuczestniczących w tych naradach (patrz p.7). Kto był referentem. Kto brał udział w dyskusji (podać wszelkie związane z tym szczegóły). | |
| 9. Do jakich należał instancji partyjnych? Jakie pełnił w nich funkcje i w jakim okresie? | |
| 10. Podać nazwiska, pseudonimy członków instancji partyjnej, do której należał, funkcje przez nich pełnione i w jakim okresie. | |
| 11. Podać w miarę możliwości nazwiska, pseudonimy towarzyszy z nadrzędnych oraz podległych instancji partyjnych. | |

| | |
|---|---|
| 12. Czy był działaczem masowych organizacji rewolucyjnych (KZMP, MOPR, Związki Zawodowe, RDR, Rady Zakładowe, PPS—Lewica, NPCH, Hromada, Sel.-Rob. itd.). | |
| 13. Czy był wybrany, względnie kandydował z ramienia organizacji rewolucyjnych do Sejmu, Rady Miejskiej, Gminnej, Kasy Chorych? Kiedy i gdzie? Czy może podać nazwiska innych członków partii, którzy kandydowali z tych list? | |
| 14. Czy współpracował z prasą partyjną lub lewicową? W jakim okresie? Podać tytuły swoich prac (artykuły i inne), pism do jakich pisywał, oraz pseudonimy. | |
| 15. Czy był członkiem partii komunistycznych za granicą: kiedy, gdzie i jakie pełnił funkcje. | |
| 16. W jakich większych akcjach politycznych i ekonomicznych uczestniczył i w skład jakich organów wyłonionych w czasie tych akcji wchodził (komitet strajkowy, komitet akcji itp.). | |
| 17. Czy współdziałał z ramienia KPP z innymi partiami i organizacjami (akcje jednolitofrontowe, ludowofrontowe, komisje porozumiewawcze itd.), kiedy i gdzie? | |
| 18. Areszty, więzienia, obozy, gdzie i kiedy, jak długo był więziony? Czy pamięta nazwiska kierownictwa komun więziennych? | |

(Data wypełnienia ankiety) (Podpis wypełniającego ankietę)

U w a g a Prosimy o nadesłanie swojej fotografii z okresu międzywojennego ewent. obecnej.

CWD. Zam. Nr 8197/Ok. Ukaz. Nr 3. Zam. Nr 1810/57

# Załącznik 4

# ANKIETA

uczestnika walk rewolucyjnych o wyzwolenie społeczne i narodowe
(ankieta winna być wypełniona czytelnie i dokładnie).

## I. Dane personalne

| Lp. | Pytania | Odpowiedzi |
|---|---|---|
| 1. | Nazwisko i imię (dla mężatek nazwisko panieńskie) | |
| 2. | Imiona rodziców | |
| 3. | Pseudonimy: a) do 1918 | |
| | b) od 1918 do 1939 | |
| | c) od 1939 do 1945 | |
| 4. | Obecne miejsce zamieszkania (podać wieś, gromadę, miasto, powiat, województwo) | |
| 5. | Dokładna data urodzenia. Miejsce urodzenia (podać wieś, gminę, miasto, powiat, województwo, kraj). | |
| 6. | Pochodzenie społeczne, (przynależność klasowa rodziców — robotnicze, chłopskie, inteligencja pracująca, drobnomieszczańskie, burżuazyjne) | |
| 7. | Wykształcenie (jaki zakład naukowy ukończył) a) ogólne | |
| | b) polityczne | |
| | c) specjalne | |
| 8. | Zawód wyuczony | |
| 9. | Zawód wykonywany (ostatnio) | |
| 10. | Obecne miejsce pracy: a) Nazwa i adres instytucji | |
| | b) Zajmowane stanowisko | |
| | c) Wysokość zarobku | |



| Lp. | Pytania | Odpowiedzi |
|---|---|---|
| 11. | Stosunek do służby wojskowej. Wyszczególnić do jakich armii i formacji wojskowych należał w kraju lub zagranicą. Gdzie, kiedy i na jakim stanowisku służbowym. Kiedy został zdemobilizowany oraz ostatni stopień wojskowy i przez kogo nadany a) do 1918 | |
| | b) od 1918 do 1939 | |
| | c) w okresie okupacji | |
| | d) po wyzwoleniu | |
| 12. | Czy i jakie posiada odznaczenia, za co, kiedy i przez kogo nadane | |
| 13. | Czy był zagranicą | |
| | a) gdzie, kiedy i jak długo | |
| | b) przyczyna wyjazdu | |
| | c) czym się trudnił | |
| | d) podać dokładnie do jakich organizacji należał zagranicą, w jakich latach, na jakim terenie, jakie pełnił funkcje | |
| 14. | Kto może potwierdzić działalność zagranicą (podać nazwisko, imię i adres stwierdzających) | |

## II. Przynależność organizacyjna i działalność społeczno-polityczna do 1918 r.

| | | |
|---|---|---|
| 15. | Czy należał do SDKPiL? | |
| | a) w jakich latach? jakie pełnił funkcje, w jakim okresie, na jakim terenie | |
| | b) czy miał przerwy w działalności, jeśli tak — podać kiedy i powody. | |
| | c) kto może potwierdzić działalność w SDKPiL (podać nazwisko, imię i adres stwierdzających) | |

| L.p. | Pytania | Odpowiedzi |
|---|---|---|
| 16. | Czy należał do PPS-Lewicy?<br>a) podać dokładnie w jakich latach, jakie pełnił funkcje, w jakim okresie, na jakim terenie<br>b) czy miał przerwy w działalności, jeśli tak — podać kiedy i powody<br>c) kto może potwierdzić działalność w PPS-Lewicy? (podać nazwisko, imię i adres stwierdzających) | |
| 17. | Czy należał do PPS, PPS Fr., PPSD, PPS zab. pruskiego, Niemieckiej SD, Bundu i innych organizacji działających na terenie robotniczym<br>a) podać dokładnie w jakich latach, jakie pełnił funkcje, w jakim okresie, na jakim terenie<br>b) czy miał przerwy w działalności, jeśli tak, podać kiedy i powody<br>c) kto może potwierdzić działalność do 1918 r. w jednej z wyżej wymienionych partii (podać nazwisko, imię i adres stwierdzających) | |
| 18. | Do jakich innych organizacji należał do 1918 r | |
| 19. | Jakim podlegał represjom do 1918 r. (podać za co, lata i miejsce)<br>a) więzienia<br>b) obozy<br>c) zesłania | |
| 20. | Czy brał udział w Rewolucji Październikowej i w jej obronie?<br>(W czym się wyrażał ten udział podać miejsce i okres) | |



| L.p. | Pytania | Odpowiedzi |
|---|---|---|
| | **III. Przynależność organizacyjna i działalność społeczno-polityczna w latach 1918—1939** | |
| 21. | Czy należał do KPP? (KPZU, KPZB)?<br>a) podać dokładnie w jakich latach, jakie pełnił funkcje, w jakim okresie i na jakim terenie?<br>b) czy był funkcjonariuszem — gdzie i w jakim okresie?<br>c) czy miał przerwy w działalności, jeśli tak, podać kiedy i powody?<br>d) kto może potwierdzić Waszą działalność w KPP (KPZU, KPZB)? (Podać nazwisko, imię i adres stwierdzających) | |
| 22. | Czy należał do KZM?<br>a) podać dokładnie w jakich latach, jakie pełnił funkcje, w jakim okresie na jakim terenie działał?<br>b) czy był funkcjonariuszem i gdzie, w jakim okresie?<br>c) czy miał przerwy w działalności, jeśli tak, podać kiedy i powody?<br>d) kto może potwierdzie działalność w KZM? (Podać nazwisko, imię i adres stwierdzających) | |
| 26. | Czy należał do Czerwonej Gwardii, NPCh, PPS-Lewicy, „Hromady", „Sel-Rob"; MOPR, Lewicy Związkowej (Wymienić dokładnie)<br>a) podać dokładnie w jakich latach należał, na jakim terenie, jakie funkcje pełnił i w jakim okresie?<br>b) kto może potwierdzić działalność w wyżej wymienionych organizacjach. (Podać nazwisko, imię i adres stwierdzających) | |

| L. p. | Pytania | Odpowiedzi |
|---|---|---|
| 24. | Do jakich innych rewolucyjnych organizacji należał (Spartakus, KPD i in.)<br>w jakim okresie, jaką rozwijał działalność, na jakim terenie? | |
| 25. | Czy należał do PPS, SL, OM TUR, ZNMS, WICI, BUNDU, SPD (innych organizacji) wymienić dokładnie<br>a) podać dokładnie w jakich latach, jakie pełnił funkcje, w jakim okresie, na jakim terenie?<br>b) czy miał przerwy w działalności, jeśli tak, podać okres, powody?<br>c) czy rozwijał działalność rewolucyjną w ramach tych organizacji i kto może potwierdzić | |
| 26. | Czy był członkiem klasowych związków zawodowych, czy brał udział w komitetach strajkowych, walkach masowych, Radach Delegatów Robotniczych itp. (wymienić dokładnie)<br>a) podać dokładnie w jakich latach, jakie pełnił funkcje, w jakim okresie i na jakim terenie?<br>b) czy był delegatem robotniczym, członkiem komitetu fabrycznego, folwarcznego, i na jakim terenie?<br>c) kto może potwierdzić działalność związkową? (Podać nazwisko, imię i adres stwierdzających) | |
| 27. | Czy należał do BBWR, OZON, Endecji, Chadecji, Sjonistów, oraz innych organizacji burżuazyjnych? (Wymienić dokładnie)<br>a) kiedy i gdzie wstąpił?<br>b) jak długo należał?<br>c) jakie pełnił funkcje, w jakich instytucjach, na jakim terenie, w jakich latach? | |
| 28. | Czy był członkiem innych związków zawodowych. (ZZZ, Praca Polska i inne)<br>a) dlaczego wstąpił?<br>b) podać dokładnie w jakich latach, na jakim terenie, jakie pełnił funkcje? | |



| L.p | Pytania | Odpowiedzi |
|---|---|---|
| | c) czy był funkcjonariuszem lub wchodził do zarządu? | |
| | d) czy w tym czasie był delegatem robotniczym? | |
| | e) czy rozwijał działalność rewolucyjną w ramach tych organizacji i kto może potwierdzić? | |
| 29. | Czy był prześladowany przez rządy burżuazyjne w latach 1918—1939? | |
| | a) aresztowany, gdzie kiedy, za co? | |
| | b) jak długo przebywał w śledztwie, jak się zachowywał? | |
| | c) czy był karany sądownie (za co, kiedy, gdzie, jaki otrzymał wyrok?) | |
| | d) jak długo siedział w więzieniu, kiedy, gdzie, jak się zachowywał? | |
| | e) czy był więźniem Berezy Kartuskiej, kiedy, jak długo i jak się zachowywał? | |
| | f) jakim innym represjom podlegał? | |
| | g) kto może potwierdzić (podać nazwisko, imię i adres stwierdzających) | |
| | **IV. Przynależność organizacyjna i działalność społeczno-polityczna w okresie okupacji hitlerowskiej** | |
| 30. | Czy był członkiem Stowarzyszenia Przyjaciół ZSRR, Grupy „Sierp i Młot" lub innych organizacji antyfaszystowskich. (Wymienic dokladnie).<br>a) podać datę wstąpienia, na jakim terenie, jaką przejawiał działalność<br>b) kto może potwierdzić. | |

| L.p. | Pytania | Odpowiedzi |
|---|---|---|
| 31. | Czy był członkiem PPR<br>a) gdzie i kiedy wstąpił, jakie pełnił funkcje, w jakim okresie i na jakim terenie?<br>b) kto może potwierdzić działalność w PPR? (podać nazwisko, imię i adres stwierdzających) | |
| 32. | Czy był członkiem ZWM?<br>a) gdzie i kiedy wstąpił, jakie pełnił funkcje, w jakim okresie i na jakim terenie?<br>b) kto może potwierdzić działalność w ZWM? (podać nazwisko, imię i adres stwierdzających) | |
| 33. | Czy był członkiem GL, AL?<br>a) podać dokładnie w jakich latach, jakie pełnił funkcje, na jakim terenie działał?<br>b) w jakich akcjach uczestniczył?<br>c) czy miał przerwy w działalności, jeśli tak, podać kiedy i powody?<br>d) kto może potwierdzić działalność w GL lub AL? (podać nazwisko, imię i adres stwierdzających) | |
| 34. | Czy brał udział w konspiracyjnej Radzie Narodowej? Jakie pełnił funkcje gdzie, kiedy?<br>a) kto może potwierdzić działalność w konspiracyjnej Radzie Narodowej? (podać nazwisko, imię i adres stwierdzających) | |



| L.p. | Pytania | Odpowiedzi |
|---|---|---|
| 35. | Czy należał do RPPS, Woli Ludu, Milicji Ludowej RPPS, BCh? (wymienić dokładnie)<br>a) gdzie i kiedy wstąpił, jakie pełnił funkcje, w jakim okresie i na jakim terenie?<br>b) kto może potwierdzić działalność w tych organizacjach (podać nazwisko, imię i adres stwierdzających) | |
| 36. | Czy należał do AK, ZWZ, WRN i innych organizacji? (wymienić dokładnie)<br>a) jaką pełnił funkcję?<br>b) jaką prowadził działalność? | |
| 37. | Czy był prześladowany w czasie okupacji<br>a) aresztowany, kiedy, gdzie siedział, ile czasu?<br>b) wywieziony na roboty (kiedy, dokąd, jak długo przebywał)<br>c) obóz jeńców (gdzie i w jakim czasie?)<br>d) obóz koncentracyjny (gdzie i w jakim okresie)<br>e) inne formy represji?<br>f) jak się zachowywał podczas badania w więzieniu, w obozie?<br>g) kto to może potwierdzić (podać nazwisko, imię i adres stwierdzających) | |
| 38. | Czy ktoś z członków rodziny był prześladowany przez okupanta?<br>a) wymienić nazwisko i imię<br>b) stopień pokrewieństwa<br>c) za co<br>d) forma represji | |

| L. p. | Pytania | Odpowiedzi |
|---|---|---|
| 39. | Czy w okresie okupacji zmienił obywatelstwo. Czy miał volkslistę i jakiej grupy? Czy należał do innych uprzywilejowanych grup narodowościowych? Czy został zrehabilitowany? Gdzie? Kiedy i przez kogo? | |
| | **V. Przynależność organizacyjna i działalność społeczno-polityczna po wyzwoleniu** | |
| 40. | Czy był członkiem PPR? (kiedy i gdzie wstąpił) | |
| | a) podać nazwisko i adres wprowadzających | |
| 41. | Czy był członkiem PPS? (kiedy i gdzie wstąpił) | |
| | a) podać nazwisko i adres wprowadzających | |
| 42. | Czy jest członkiem PZPR? | |
| | a) numer legitymacji partyjnej z zaznaczeniem kiedy i przez kogo wydana? | |
| | Jeżeli nie, wyjaśnić dlaczego? | |
| 43. | Czy uczestniczył w walce o realizację reformy rolnej, unarodowienie przemysłu, zagospodarowanie ziem zachodnich, tworzenie i umocnienie Władzy Ludowej w Polsce. Jaką prowadził działalność, w jakim okresie, i na jakim terenie? | |
| 44. | a) czy był terroryzowany przez podziemie reakcyjne za udział w przeprowadzeniu reformy rolnej, Referendum, wyborów i innych akcji państwowych? | |
| | b) czy rodzina była terroryzowana (podać dokładnie w jakiej formie. Kiedy, przez kogo, na jakim terenie) | |



| L. p. | Pytania | Odpowiedzi |
|---|---|---|
| | c) kto to może potwierdzić. (Podać nazwisko, imię i adres stwierdzających) | |
| | **VI. Kary partyjne** | |
| 45. | Czy był karany partyjnie w okresie swojej działalności społeczno-politycznej, kiedy i za co? | |
| | **VII. Stan rodzinny i warunki materialne** | |
| 46. | Stan zdrowotny i stopień zdolności do pracy (przyczyna niezdolności do pracy) | |
| 47. | Czy pobiera rentę, skąd, jakiego rodzaju, w jakiej wysokości, od kiedy? | |
| 48. | Czy posiada nieruchomości, jakie? | |
| 49. | Ilość członków rodziny na utrzymaniu (mąż, żona, dzieci, rodzice) | |
| | a) na częściowym utrzymaniu? | |

| L. p. | Nazwisko | Imię | Data ur. | Stopień pokrewieństwa | Źródło utrzymania | Uwagi |
|---|---|---|---|---|---|---|
| | | | | | | |
| | | | | | | |
| | | | | | | |
| | | | | | | |

b) na wyłącznym utrzymaniu

| L. p. | Nazwisko | Imię | Data ur. | Stopień pokrewieństwa | Uwagi |
|---|---|---|---|---|---|
| | | | | | |
| | | | | | |
| | | | | | |
| | | | | | |

| | | |
|---|---|---|
| 50. | Kto z najbliższej rodziny prowadził działalność polityczną, jaką, kiedy i gdzie? | |

51. *Praca zawodowa. Wymienić kolejno wszystkie miejsca pracy i zajmowane stanowiska od początku pracy zawodowej do dnia wypełnienia ankiety.*

| Okres | | Gdzie pracował (nazwa instytucji) | Jaką wykonywał pracę | Miejscowość |
|---|---|---|---|---|
| od | do | | | |
| | | | | |
| | | | | |
| |

Załącznik 5

# REGULAMIN

## konkursu na wspomnienia pt. „Mój udział w tworzeniu i utrwalaniu władzy ludowej" na Lubelszczyźnie

W celu utrwalenia faktów i zdarzeń historycznych oraz sylwetek osób biorących udział w organizowaniu i utrwalaniu ludowej państwowości na Lubelszczyźnie Komitet Wojewódzki Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Lublinie, Oddział Polskiego Towarzystwa Historycznego w Lublinie, Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Lublinie, Redakcja „Sztandaru Ludu" oraz Wydawnictwo Lubelskie ogłaszają konkurs na wspomnienia dotyczące udziału w walce o tworzenie i utrwalenie władzy ludowej na terenie województwa lubelskiego.

*

Prace konkursowe o objętości do 100 stron maszynopisu winny podejmować następującą, wybraną przez uczestników konkursu, tematykę: odbudowa życia społeczno - politycznego i gospodarczego; tworzenie organów ludowej administracji; odbudowa działalności związkowej; reforma rolna i nacjonalizacja przemysłu; referendum i wybory do Sejmu Ustawodawczego; walka o utrwalenie władzy ludowej; zjednoczenie ruchu robotniczego; organizacja oświaty, kultury i służby zdrowia; działalność ruchu spółdzielczego i inne problemy dotyczące przede wszystkim okresu 1944—1948. Prace konkursowe winny być oryginalne i dotąd nie publikowane.

Termin nadsyłania prac konkursowych upływa z dniem 15 kwietnia 1974 roku.

*

Prace należy nadsyłać na adres Wydawnictwa Lubelskiego: Lublin ul. Okopowa 7, z zaznaczeniem na kopercie „Konkurs". Prace winny być zaopatrzone w godło i posiadać wewnątrz zapieczętowaną kopertę z imieniem i nazwiskiem oraz adresem uczestnika konkursu.

*

Dla autorów prac wyróżnionych organizatorzy przewidują następujące nagrody: pierwsza w wysokości 10 000 zł, dwie drugie po 5000 zł. każda, trzy trzecie po 3000 zł. każda i pięć wyróżnień po 1000 złotych. Jury konkursu zastrzega sobie możliwość innego podziału nagród.

*

Jury konkursu w składzie: prof. dr Stanisław Krzykała — przewodniczący oraz członkowie: doc. dr Albin Koprukowniak, mgr Jerzy Cywoniuk, prof. dr Tadeusz Mencel, mgr Eugeniusz Mysłowski i prof. dr Wiesław Skrzydło, dokona ogłoszenia wyników konkursu w terminie do dnia 21 lipca 1974 roku.

*

Prace nagrodzone i wyróżnione zostaną opublikowane przez Wydawnictwo Lubelskie, które zastrzega sobie pierwszeństwo druku prac konkursowych.